

BAJAI HONPOLGÁR

Várostarténeti és Környezetvédő lap

1999. december

X. évfolyam 12. (110.) szám

Ára: 100 Ft

JUBILÁL A BAJAI HONPOLGÁR

*Artificem commendat opus.
/Az alkotót alkotása dicséri./*

Az ezredévi naptári forduló előtt, a századvégi kilencszázás évek zárásaként, egy kerek évforduló emlékéit idézve álljunk meg egy pillanatra. Éppen tíz éve annak, hogy 1989. december 1-jén nyomtatásban a nyilvánosság elé került a Bajai Honpolgár próbaszáma. A havonta szabályos idő-

közfényként megjelenő lap megalkotásának jubileumán elkerülhetetlen a rövidke megemlékezés a kezdetre, történetének elmúlt szakaszára.

A lap alapításának kezdeményezője az Újvírosi Általános Művelődési Központ igazgatójának, Csiba Gyulának ötlete volt.

Akkortájt ugyanis hozzávetőleg 1.200 gyermek járt a város többi részétől kissé elkülönülő, emeletes házakkal beépült új városnegyedben lakó, az iskolás és felnőtt korúak művelődését egyaránt szolgáló intézménybe. A sorozatgyártással készült, szabványosított panelházakban élők

és legközelebbi hozzátartozóik is a vonzáskörzetükbe tartoztak. Úgy gondolták, művelő, oktató-nevelő tevékenységük csak oly módon lehet hatékony, ha az intézmény és otthoni kapcsolatteremtésnek olyan eszközét is felhasználják, mint egy, a lakótelep életéről nyomonkövetéssel megjelentetett "hírnemző", mely szívesen skóllán üzenetet vitne és hozna a helyi közösség életéről. A kiadandó sajtótermék neve pedig "panel" lehetne, hisz előre gyártott épületemekből készült ez a városrészt.

Úgy vélték, hogy a lapalapítást megelőzően érdemes érett ítélőképeséggel személyek véleményét is kikérni, ezért az intézmény vezetője 1989-ben, egy nyári meleg napra meghívott többeket. Elhalványult emlékezetem szerint úgy tudom, ott volt az ÁMK részéről *Csiba Gyula* igazgató, *Nemes Gábor* -, aki az intézményben a köznevelődési feladatokkal látta el -, valamint a szerkesztői feladatokra kijelölt szülő, *Agócs Gy. Imre*, továbbá jómagam (*Bándi Tibor*), *Bárdos Ferenc*, *Gergely József*, *dr. Kőhegyi Mihály*, *dr. Richnovszky Andor* és *dr. Solymos Éde*.

Az előterjesztéssel szemben a meghívott véleménye az volt, hogy ne csak egy szűkebb lakótelepi közösség számára indítsák a lapot, hanem a város egész lakosság számára. A kellő érvek felsorolásának eredményeként azonos nézet alakult ki mindenkiben. Egy akaraton voltak a jelenlévők abban is, hogy politikamentes és főleg várostörténeti, város- és környezetvédi jellegű legyen.

Nehezebben megoldható gondot okozott címének meghatározása, mert az eredetileg ajánlott "panel" nem tiktörzte azt, hogy az egész város lapja lenne. Amennyire vissza tudok emlékezni, és emlékezetem nem csal, ez akként történt, hogy a régi bajai újságírókat is felelevenítve röpködtek a javaslatok, amde egyik sem váltotta ki az általános tetszést. Talán *Kőhegyi Mihály* hozta szóba, hogy legyen a neve "patrióta", *dr. Richnovszky Andor* - bízomthogy kettejükről tudni kell, hogy egymás körében néhány dolgot egymással ellenkező, egymást bántólag cükkölva versengeni is szoktak - hirtelen rávágta - talán inkább "honpolgár". De úgy is történhetett, hogy ennek fordítottja az igaz, *Richnovszky* említette a "patriótát" és *Kőhegyi* állt elő a "honpolgár" megnevezéssel. Ki tudja?

Vagy úgy, vagy így volt, a lényeg az, hogy mindenkinek inkább a tréfas okoskodásnak szánt "honpolgár" javaslat tetszett, s megazdíthatott a verdit: legyen a neve Bajai Honpolgár.

A megbeszélést követő időben a szerkesztői feladatra kiválasztott egyén beteg lett, kórházba került, így *dr. Gál Zoltán* újságíró kapott megbízást az ÁMK-tól a szerkesztői feladatok ellátására.

A megindulás kezdetétől a lapot tulajdonképpen a szerkesztőbizottság szerkesztette ugyanúgy, mint ma. Régebbi elnöke *Nemes Gábor* volt, majd 1990 decemberétől a mai napig *Bándi Tibor* tölti be ezt a tisztséget. *Dr. Gál Zoltán* szerkesztőt 1990 szeptemberétől kezdve 1999 májusáig *Gyulavári József* váltotta fel. Sorrendben az első szerkesztőbizottság tagjai közül ma már csak *Bándi Tibor*, *dr. Solymos Éde* és *Schmidt Antal* tagja ezen testületnek, mert különböző okok miatt cserélődések történtek. A tíz év alatt *Kalocza Béla*, *dr. Lovas György*, *Nemes Gábor*, *dr. Richnovszky Andor* és *dr. Schwalm Pál*-is tagja volt a közösségnek.

Ma a független szerkesztőbizottság felelős vezetőjén, *Bándi Tibor*on kívül különböző időpontoktól kezdve a szerkesztőbizottság tagjai: *Bálint László*, *dr. Dániel József*, *Jász Anikó*, *Kovács Zita*, *dr. Laki Ferenc*, *Sárossy József*, *dr. Solymos Éde*, *Schmidt Antal*, *dr. Vajtai István*, továbbá a tervező szerkesztő, *Bálint Attila*.

A nyomdai munkákat először a Petőfi Nyomda bajai üzemében, majd a Compu-Typo Kft. nyomdájában és mind a mai napig a Bajapress Kft. nyomdájában végzik. A lap jelenlegi formátumát 1990 márciustól nyerte el, a ma is alkalmazott jellegzetes zöld betűs fejléce 1991 áprilistól használjuk. Megjelenésének számaránya 600-2000 között mozogott, példányszámainak ára - a kiadás költségét sem fedezve - 9,50-10,00 forint között ingadozott.

Próbára tette a lapot az elmúlt évtized. Bőeség volt a gond: függetlenségének megőrzése, anyagi támogatók kellő hiánya miatt megjelenésének többszöri veszélyeztetettsége, terjesztési problémák, az írások és illusztrációk szerzői részére aránytalanul alacsony összegű honoráriumok, szerkesztési gondok stb. Kényes feladat egy jubiláns gondjainak boncolgatása, a sopánkodás, de nem leplezhető, hogy ezek ma is léteznek.

Régi kiadói - az ÁMK, a BAJATON Kft., majd az ÁMK mellé társult Bajapress Kft. kisebb-nagyobb megrikództatások árán, de biztosították megjelenését. Jelenlegi fenntartója, a Bajai Honpolgár Alapítvány kuratóriuma - tagjai: *Kalcsen Márton* elnök, *D. Szabó Jenő* titkár, *Csiba Gyula*, *dr. Dániel József*, *Kiss Mária*, *dr. Koch György* és *Újvári Sándor* - munkáját a lappal érzelmileg azonosulva, minden elenzolgáltatás nélkül végzi, együttműködve a lapalapító és kiadó Újvárosi Általános Művelődési Központtal, valamelyest könnyítve a gondokon.

Megadotott, hogy létrehozóinak volt önzalma a tetteikhez, mert tíz évvel ezelőtt nemese érzelmekből fakadóan az Újvárosi Művelődési Központ és körjebe verődve néhány lelkes lakópatrióta megalapította a maga nemében egyedinek számzó Bajai Honpolgár című lapot azzal a fő céllal, hogy szolgálja a helyi demokrácia működtetését, a város és környéke történelmi, kulturális hagyományainak, értékeinek megismertetését. Olyan feladatokat tűzött maga elé, hogy felszárna tárja a város jelenét és múltjának érdekes és értékes eseményeit, emlékeit, fórumot teremt a környezetvédelem aktuális problémáinak, körképét ad a környezetvédelem európai és más fejlett országokbeli működéséről, helyzetéről. Bemutatja Baja és környéke tájképi és az Alsó-Dunavölgy idegenforgalmi nevezetességeit. Foglalkozik - elfogadva, hogy Baja egészségügyi centrum - az orvoslás sikereivel, problémáival, egészségmegőrző és betegségmegelőző felvilágosítókat nyújt. Figyelemmel kíséri és értékeli a város művelési (népművelési) kulturális és tudományos rendezvényeit és értékeit. Folyamatosan könyvszemlét tart a bajai szerzők megjelent munkáiról, és más könyvverekességekről. Beszámol a ma is élő, sikeres életpályát befutott helyi és idegenben elszármazott polgárai-ról, és összehatja a város egykori nagy fiainak, jelentős polgárainak arcképcsarnokát. Hírt ad a vonzáskörzet nemzetiséginek életéről, ismerteti történelmiüket, hagyományait. Felszárna tárja - Baja mint iskolaváros - oktatási intézményeinek múltját, jelenét és jövőjét. Rövidebb előzetes híradásokat, recenziókat is megjelentet különböző témákban és alkalmanként nekrológokat is.

BAJAI HONPOLGÁR

FÜGGETLEN VÁROS-ÉS KÖRNYEZETVÉDŐ LAP
Félszáma

Ár: 2,50 Ft

1989. december

BAJAI HONPOLGÁR

FÜGGETLEN VÁROS- ÉS KÖRNYEZETVÉDŐ LAP

LÉNYKÖZMŰVÉNY

ÁRA 9,50 Ft

1991. SZEPTEMBER

BAJAI HONPOLGÁR

FÜGGETLEN VÁROS- ÉS KÖRNYEZETVÉDŐ LAP

I. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

ÁRA 9,50 Ft

1990. MÁRCIUS

BAJAI HONPOLGÁR

Független város- és környezetvédő lap

1991. május

II. évfolyam 5. szám

Ár: 12,40 Ft

Tíz év...

BAJAI HONPOLGÁR

Városértelmi és Környezetvédelmi lap

1999. november

X. évfolyam 11. (109.) szám

Ár: 100 Ft

A tíz éve megjelenő lap a maga műveltségében unikumnak is tekinthető, mert tudunkkal nincs hasonló jellegű sajtótermék a magyar vidéken.

Összességében – bár ez nem tisztom –, ha fakaron is, de dícsérem a Bajai Hon-

polgárlétét, mindenértetevékenykedőérdemét, mert széles körű népszerűséget szerzett. Tudjuk, nem hibátlan – nem is lehet –, de a jubileumot ünneplő Bajai Honpolgár a jövőben is élni akar, léte leendő új erkölcsi és anyagi támogatóitól

függ. Dícsértük, mi a múlt, óvjuk meg, mink van, ami a miénk.

Bándi Tibor

A BAJAI HONPOLGÁR KÖSZÖNTÉSE

Tisztelettel köszöntöm a Bajai Honpolgár szerkesztőt, kuratóriumának tagjait és természetesen rendszeres és alkalmi olvasóit abból az alkalomból, hogy a lap ezzel a számmal tízéves lett.

Véleményem szerint nagyon komoly értéket képvisel a Honpolgár "működésének", hiszen felvállalta, hogy szájhagyományos várostörténetet sokak számára hozzáférhetően és igényesen írásossá varázsol. Környezetünk megőrzését is szolgálják a folyóiratban megjelent írások, feltett természeti értékeink sokszori és közérthető bemutatásával.

Vidéki városként a világ nagyívű történései csak ritkán érintik közvetlenül ezt a bácskai tájat ahhoz, hogy gyakran a hivatásos történetrókk tollára kerüljen.

A Bajai Honpolgárnak köszönhetően megismerhetünk városunk történetében olyan sajátos emberi sorsokat, figyelemre méltó életpályákat, amelyek feljogosítanak bennünket, hogy büszkéek lehessünk arra, hogy bajaiak vagyunk.

Számunkra nem kell magyarázni, hogy a Bácska és benne Baja soknemzetiségű közege egy oldott és egyedien bájos világ. Talán Önök is tapasztalták már, hogy természetesen nagyon szeretjük, ha az ide érkezőket is megérinti mindez, és rájönnek arra, hogy ezt a várost könnyű és érdemes szeretni. Éppen ehhez segít hozzá bennünket a lap minden írása, fotója, hogy egyre közelebb kerülve, mindannyian érve és ismérve szerethessük Baját.

A lapot és életét dícsérem, hiszen egy ilyen szellemiségű folyóirat csak olyan emberek lelkeiből táplálkozhat, akiknek a bajaisága a legerősebbek közül való.

Ezt kívánva elismerni a képviselő-testület is akkor, amikor ebben az esztendőben a Bajai Honpolgár Szerkesztőbizottságának ítélte a "Baja Kulturájáért" városi kitüntető címet.

Nagy tisztelettel és barátsággal köszöntöm tehát a lap készítőit, a cikkeik, tanulmányok íróit, a szerkesztőket, a szponzorokat, a nyomdászokat és mindenkit, aki a lap körül bábáskodott valaha is.

Köszönöm az eddigi munkát, és sok sikert kívánok a Bajai Honpolgárnak!

*Székely Péter
polgármester*

AZ ORRTÖKE

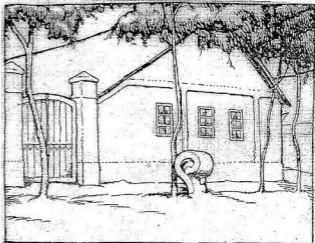
Múzeumunk egyik kincse és büszkesége egy hajdani gabonásház, az Anna faragott és festett orrtökéje. Mikor 1950-ben Bajára kerültem, ez a Sugovica sétány végén állott leléva. Akkor már elég ingatag állapotban volt, a töve kezdett korrodálni, a gyerekek felmásztak rá, s félő volt, hogy egy szép napon kidől. Nem kellett sok rábeszélés, hogy a tanács intézkedésére az Ingatlankezelő Vállalat (vagy minek is hívták a mai Kommunális elődjét) kiemelve és beszállítsa a múzeumba. Azóta minden állandó kiállításunknak különlegessége volt. Egy leltűt világra emlékeztetett, de a maga idejében a látványosság gabonásházak dísz volt. Hasonló orrtökével, bögövel rendelkeznek a dunai malmok és a nagy halasbárok is. Ha pedig a hajó, malom, bárcika tönkrement, gazdája vagy a hajócs ház elé ásta le a cégérnek. Ez akkoriban annyira természetes lehetett, hogy a korabeli írók alig figyeltek fel rá. Csak mikor már a régi világ emléke lett, akkor kezdtek megemlékezni róla. Móra Ferenc 1917-ben írta egyik tárcájában (Fél se hajóznak, le sem hajóznak), hogy "a régi világban az volt a divat nálunk, hogy ha kiszolgált a bögőshajó és semmi supertudomány nem segíthet rajta, akkor levették az orrtökét és elültették a ház elé címernek a szegedi nagyhajósok salva guardiája elé. Ők voltak a régi Szeged patriciusai, a Kopaszok, Tombócok, Borosok, Gedők, Zsotérok, országos nevű hajóadinasztiaik..." Viski Károly 1920-ban látott Káposztásmegyereren egy öreg hajócs ház elé ilyen, s meg is írta Mórának, aki azt válaszolta, hogy ő már nem látta, csak hallotta, hogy voltak ilyenek, sőt valaki azt is mesélte neki, hogy Nagybecskerekén végig a Bega-parton ilyen címerrel kérkedtek a hajócs és halászházak. "Vajon ma látható-e még ilyen címer valahol az országban?" – teszi fel a kérdést Viski 1926-ban, a Népírajzi Értesítőben megjelent közleményében. Nem kellett sokáig várnia. A következő számban már válaszolt is Csefő Gyula, városunk szülője (1878-1954) nyelvész, főiskolai tanár, a MTA levelező tagja, aki néprajzzal is foglalkozott, s 1930-ban Szegedre került, még 4-5 ilyen házat látott, s a kistérsza-, Szent László- és keresztutcaikra élénken

emlékezett. Régekte jóval több lehetett, amióán még "a superek általában nagy jólétek érvendtek. Házaikat messziről meg lehetett ismerni az avult hajókról leszedett orrtökekről, mely házaik kiskapuja elé került." – idézi Szeged történetíróját, Reizer Jánost.

Visszaemlékezéseit folytatva leírja, hogy az alsóvárosi Pálffy utcában egy hajdani molnár házhajójának orrtökéjét ásta le, egy másik molnár pedig a ház- és völyghajó bögőjét ültette ki, és egy vastagabb malomdeszkadarabból padot készített közéjük. Mikor a völyghajó tökéje már tönkrement, egy oszloppal helyettesítette. Aztán jön a személyes vallomása: "... hazuról már jól ismertem gyermekkorom óta. (múlt sz. végé) Szülővárosomban, Baján valamikor nagy divatja volt. A városnak víz közelében (Duna, Sugovica) fekvő egyik-másik részében, mint pl. Szent János, Istvánmegeye, Homokváros, több orrtökés ház volt akkoriban. Ahogy a bögőshajók száma egyre fogy vizeinken, mert a folyami teherszállítását mindinkább a nagyobb terhet bíró, olcsóbb és tartósabb uszályok, a sleppek bonyolítják le, úgy fogyatkoznak meg a kiavult orrtökék is a hajdani superek, hajótalajdonosok, hajókormányosok háza

előtt." Az I. világháború előtt még volt belőlük egy-néhány a leltűt idők emlékeként, de a háború utánról már csak kettőre emlékezett Csefő Gyula: "Az egyik a Vöröskereszt téren állott, a tavaly elhunyt Karlicskó Mátyás hajókormányos háza előtt. Ma már ez sincs meg. De a másik a IV. Béla király utca 9. sz. háza előtt ma is áll még és tudommal az az egyetlen kiültetett hajóbögő Baján. A ház tulajdonosa, a bezdáni származású Szécsényi Imre még az egyetlen hajóácsmester, aki 4-5 legényrel ma is végez kisebb-nagyobb super munkákat, hol itt, hol amott a Duna mentén." A bögőt gondozta, és tervezte, hogy újat farag háza elé. Orrtökés házak voltak még szerinte Bezdánban, Pakson és Duna-földváron, Tolmán, Mohácscon. Az 1926-ban leírt bajai orrtökés ház a visszaemlékezők szerint megerőlt a II. világháborút is, s akkor a fahány miatt tüzetek fel. Kár érte. Szécsényi mester egyik fia ugyancsak super volt, szerszámaít ma a múzeumn őrzi, de a ma élő családtagok már nem emlékeznek az orrtökre.

Solyos Ede

Szécsényi féle orrtökés ház 1926-ban

Fotó: dr. Pusztai László

1999. évi

Tóth László
Fodor József
Földes János
Horváth Ferenc
Berkesi András

Szabó Pál
Palotai Erzsébet

Szabó Pál

Darvas József
Tolnai Gábor
Simon István

Góty Imre

Varga Mihály

Ifj. Éber Sándor
Szabó Pálról készült
karikatúrája

Szabó Pál

Darvas József
Tolnai Gábor
Simon István
Góty Imre
Földes János

Tóth László
Fodor József
Földes János
Horváth Ferenc
Berkesi András
Demény Ottó
Palotai Erzsébet

Varga Mihály

SZABÓ PÁL POHÁRKÖSZÖNTŐJE

Negyven évvel ezelőtt az akkori időkben átlagosnál nagyobb jelentőségűnek számító irodalmi esemény volt Baján. Múltidőző koronatanácsát elmondhatom, hogy a helyi irodalmi életet pezsgésbe hozta a feloldozás érdekében alakult Tóth Kálmán Társaság. A szellemi értékeket, élményeket pártoló helyi közönség igényeinek kielégítése érdekében rendezték meg az említett irodalmi társasággal, a könyvtárral és a művelődési házzal közösen, az 1957-től megjelent Kortárs című irodalmi, kritikai havi folyóirat írógárdája legnevesebbjei közreműködésével a Kortárs-estet.

Négy Kossuth-díjas – *Darvas József* író, *Fodor József* költő, műfordító, publicista, *Simon István* költő, *Szabó Pál* regényíró –, két József Attila-díjas – *Barkai András* író, *Földes Ágnes* író, költő, továbbá *Demény Ottó* költő, író – meghívásunkra eljártak Bajára. (A megyeszékhelyi írók közül *Goór Imre*, *Tóth László* és *Varga Mihály* jött el, a bajaiakat *Felvidéki István* képviselte.) Itt volt még többek között *Tolnai Gábor*, a Kortárs szerkesztője és két bolgár vendég, *Lalo Marinov* *Lamár* költő és *Todor Todor* lapszerkesztő. Hogy mi történt a belépődíjas és zseftől házzal megrendezett sikeres irodalmi esten, azt felidézheti az érdeklődő a megyei lap 1959. szeptember 16-i számából. Hogy mi volt utána, azt személyes vonatkozásokkal írtam, szépítés nélkül felidéztem.

Díszvacora követte az irodalmi estet a művelődési házban. Ott voltak az írónok kívül a megye és a város egyes akkori vezetői és a helyi szellemi munkával foglalkozó rétegbeli kiválasztott személyek is, köztük *Éber Sándor* festőművész, aki a helyszínen emlékkönyvembe rajzolta *Szabó Pál* képmását.

Mondanom sem kell, hogy a kulináris örömeiket velettek az italoknak, vidám hangulatban poharazgattak a társaság, mert hisz szomorúság ellen ital az orvosság. A lakoma után nem is tett sok kárt a víznek a vendégkoszorú, sok kínálást sem várt. Aztán megkezdődtek a tósztozasok. Pohárköszöntőket mondtak, itak az ország

boldogulására, a büfelejtésre, a ki tudja már, hogy mire. A helyiek és a vendégek tósztojai egyaránt szóvirágokkal teletűzdeltek, dagályosak, pártosak vagy pártatlanok, erőltetettek és éles elméjű szellemességűek, szóval vegyes hangvételűek és színvonalúak, rövidebbek és hosszabbak voltak. Rangomnál fogva nem tartozhatam a pohárköszöntőt mondók közé, ámde régebbi ismeretségünk okán *Szabó Pál* asztalszomszédságában elláthatam a pohárnoki tisztiséget. Vajmi részem volt abban is, hogy kéretlenül noszogatva nyüzsgölőitem azért, hogy Pali bátyám –, aki már a fenekére látott a pohárnak, hisz az író is csak ember – mondjon tósztozt, mivel tudtam, hogy tele van huncotsággal. Egy darabig nem engedtem a nógátásnak, kérte magát, aztán egy váratlan fordulattal, korát meghazudtoló frissességgel (66 éves volt akkor) eleget tett az invitásának. Gyorsan pohars után nyúlt, kezébe kapta, felugrott ült helyéből, és kisé inogva ugyan, de határozott pozitívába helyezkedve, szigorú arckifejezéssel körülnézett, míg csend nem lett. Nem tudott a szájának parancsolni, és nem éppen tapintatos virágnyelven, csak úgy, sajátos használatú békési és hajdúsági szózárással – mert hisz borban az igazság – elrúgta magát, hogy "rongy ember, aki nem iszik!"

Ide-oda nézve, megdöbbenet hallgatta az igenek kifejező erejű felszólítást a vendégkoszorú. Aztán – merthogy semmirevaló a tanács, ha nincs követője – seki sem akarván ríherongy, megvetésre méltó embernek mutatkozni, respektálták a felszólítást, poharuk után nyúltak, és lóhalálban sietve egy hörpintésre megitták borikat. Nagy ír a muszáj, levegő után kapkodva sérényen nemcsak a mindig inni kész borisszák, a szemforgatók, de még az absztinensek is.

Asztalbotlásig is arról beszélgetett a társaság, hogy milyen igaz volt Pali bátyámnak, aki nem szószolt, meg is kellett anyozni a száját rövid tósztozáért.

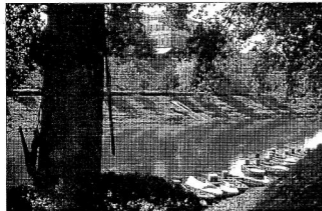
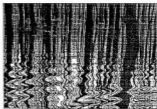
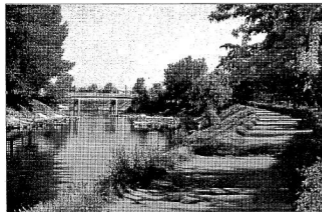

Minden
kedves olvasónknak
kellemes
karácsonyi ünnepeket
és
boldog új évet
kívánunk!

*Bajai Honpolgár
Szerkesztősége*

*Fotó:
Vajtai
István*

Búcsú az utolsó iskolamestertől

Fekete zászlót lobogtat a fagyos novemberi szél az Eötvös József Főiskola Pedagógiai Fakultásának épületein. Megállok, nézem, s arra gondolok, nem kellene-e kitenni a gyászlobogót minden iskolára, minden házra a városban, a megyében s talán az egész országban, hiszen örökre elment közülünk az utolsó nagy iskolamester, Keresztes Gyula, a Gyakorlóiskola nyugalmazott tanítója.

Iskolamester. A nép által alkotott szép, régi szó. Eredeti jelentése: elemi iskolai tanító. Tartalmát a magyar gondolkodás az idők során gazdagabbá tette: mestere az iskolai munkának, nevelésnek, tanításnak és minden egyéb tevékenységnek, mely a tanórán kívül is jócskán adódik. Keresztes Gyula tanító bácsi igazi mestere volt! Művészi fokon tudta nyújtani a tudást tanítványainak. Jól tudta, hogyan kell leegyszerűsíteni a legbonyolultabb feladatot is arra a szintre, melyről kiindulva minden tanuló megérti. Tudott bánni a gyengébbel és a kiválóval egyaránt. A buzdítás legfőbb eszköze nála a dicséret volt. És ugyan ki ne szeretett volna dicséretet kapni? Ha mégis akadt, aki nehezen barátkozott egy-egy új ismerettel, ő akkor sem adta fel. Soha nem a gyereket okolta. Újabb és újabb szemléltető-eszközöket tervezett és kivitelezett sajátkezűleg. Nem sajnálta rá az időt, fáradságot, sem a bétvégét. Munkája és kedvtelése egybeesett. Milyenek voltak nevelési módszerei? Nem tudnám felsorolni. Egész lénye nevelt. Emberóráis volt. Lelkében nyugalom, arcán mindig derű. Tanítványai fenntartás nélkül szerettek iskolába járni, Gyula bácsi közelében lenni. Metakommunikációja olyan tökéletes volt, hogy meg sem kellett szólalnia, máris hallgattak rá. Tűzbe mentek volna érte, s nem véletlenül. Nem látam még emberben lefegyverzőbb igazságosságot. Az osztályában előforduló kisebb-nagyobb nézeteltéréseket vagy diák-konfliktusokat mindig megnyugtatóan csillapította le, oldotta meg. Ami a legfőbb, közmegegyezésre tudott igazságot osztani. Állásfoglalásával még a vétkes is egyetértett, s beleegyezően fogadta az elmarasztalást. Megingathatatlan tekintélyét

úgy szerezte, hogy emberré emelte tanítványait.

Gazdag életműve átfel az egész huszadik századon. 1906-ban született Mélykúton. Tanítói oklevelét a Bajai Tanítóképző Intézetben szerezte 1927-ben. Először munkahelye Sükösd község volt, ahol mindjárt ötven elsőosztályost kellett tanítania a betűtvetére. Az ott töltött tizenkilenc évről síkkeszű szízi tudnának beszélni, hogy tudományból, emberségből, szeretetből mennyit kaptak Keresztes Gyulától, iskolájuk tanítómesterétől.

Ís beszélhetnénk róla a bokodiak is, ahol az eltöltött négy esztendő alatt életre szóló nyomokat hagyott az ifjúság lelkében.

Igazi életelemet a Gyakorlóiskolában találta meg. Boldog és szerencsés volt az a tanítójelölt, aki Gyula bácsi osztályában, az 5. szakterület mellett fedezhette fel a tanító munka rejtelmeit. Akinek megvolt hozzá a befogadóképessége, intelligenciabeli finomsága, példaképpel választotta őt. Jó barát és jó kolléga volt. Mások sora iránti érdeklődése őszinte, segítségnyújtása mindenkor önzetlen, érdekel nélküli.

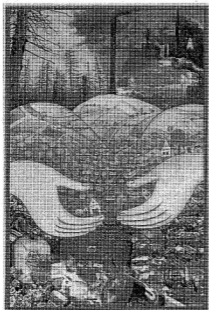
Most itthag bennünket. Indul a tél s part felé. Csónákja lassan siklik a Styx-folyó vízén. Egy-két csobbanás még, s a tél s párta érkezik. Lankadó keze lassan, szelíden elengedi az evezőt, a krétát, a ceruzát, az olvasókönyvet..., s elnyeli őt a fény, az örökkévalóság.

Kedves Gyula Bácsi!

Búcsúzóul köszönjük egész életed munkáját. Köszönjük megértő, kedves baráti szavakat, melyekkel mindig meg tudtad vigasztalni a rászorulókat. Köszönjük, hogy hetvenévesen is visszajöttél a Gyakorlóiskola egyik elárult osztályába, és fiatalokat is zavarba ejtő energiával folytattad ott, ahol abbahagytad. Köszönjük, hogy ismerhettünk, hogy kortársaid lehettünk. Isten veled. Tanítványaid emlékezetében még sokáig fogsz élni.

„Művelni és őrizni”

Ne légytél az amszéli fia,
 ha szegénykedél az amszéli paraszton,
 szegénykedésed,
 hogy a pénz nem amszéli,
 tudás amszéli.

62

Egy oldal a VILÁGLÁTÓ II. c. tankönyvből

Késmárky Mária – Pejkó Zsuzsanna: VILÁGLÁTÓ

(Grafikusok: Horváth Mari, Neuburger Gizella – Kyrios Kiadó, Kecskemét 1999.)

Új tankönyv, melynek szerző-szerkesztője: KÉSMÁRKY MÁRIA

Szerettem volna, ha vállalkozik egy riportra, hisz Késmárky Máriát nagyon sokan ismerik és becsülik a városban. Baján született, és itt tanított sokáig a Gyakorló Általános Iskolában. Bizonyára szívesen hallanának róla tanártársai, ismerősei: – Miért ment el a városból, mit talált ott, hogy érzi magát? – Nem vállalta. Idegenkedik attól, hogy életével közszemlén legyen. Aki ismeri, tudja, hogy ilyen. Érzékeny, értő, látó és halló ember.

Azt indítványozta, hogy beszéljessünk valahol. Kiránduljunk együtt Vodicára (Máriakönyve). Kocsiba ülünk hát, majd kinn a parton letelepedve, egyre kérdeztünk meg felettünk, olykor rá-rácsodálkoztunk magunkra, egymásra, mert természetek elmondanivaló, és persze legalább annyi hallgatni való volt jelen ebben a találkozásban. Emlékeink, múltó-fogyó éveink, feladataink, reményseink és lehetőségeink. A természettel szemköt fordulva ülünk le az út mentén, onnan lestük az élettől teli tájpart világát, mely szinte érzésvétlenül kerített be minket, a szinte markába fogott a hétégra sütő észlelői napban. Odát egy-egy szárnyaló madár, víz tükkrét hasító rucá, egy épp felrúppenő jégmadár, idébb fátva búvó apró bogarak mozdultak a lábunk alá hajló fűben. Ott, a lassacskán szelek táncára készülő, színesedő fák és bokrok lombja tövében. Ahol ez a világ, melyben jelen vagyunk, még ki-kítárol, közelségének derűje, varázslatos íze még kóstolható. Ha így lehetne tanítani. Bele kérdezkedni, benne ébreszteni és nyitogatni a gyerekek szemét, fülét, tapintását, lelét és szívét. Lehet?

Késmárky Mária évek óta Kecskeméten él. Ott tanított néhány éven át a piarista rend

középiskolájában rajzolni, onnan ment nyugdíjba, s ott kapott megbízást arra, hogy társaival tankönyvet írjon. Világ befogadására szemet nyitogató tantárgy ez, kicsik – alsó tagozatosok – számára. Rajz, környezetismeret, technika. Mindezt együtt tanítva.

Nekem is írt, mikor nemereset a tantárgynak. Mert hiszen annak jó íze mindkettőnkben megmaradt, mikor együtt táboroztatunk a tizenéveseket. Abban a táborban is ilyenfélt akartunk. Együtt látni, együtt gondolkodni, együtt figyelni, együtt nevéni nevezni...

Ha jól emlékszem, egy hetet kaptam, hogy nevet találjak. Tán tiszol is több név ötletet az eszembe, de egy tetszett igazán. Elküldtem. És kiderült, ez már nekik is eszébe jutott, jóval előbb, és éppen ez. Megszillett hát a tantárgy neve: **VILÁGLÁTÓ**.

Megragadó és pontos, ahogy ezt egy kínai közmondással látítja, érezteti – a tankönyvhöz csatolt Útmutatóban – a tárgyat tanítani készülő pedagógusokkal:

Hallottam és elfelejtettem.

Láttam és emlékszem rá.

Csináltam és megértettem.

Tavaly készült el az elsőök kötete, idén a másodikoké. Nemcsak gyermekek és felnőttek tekintetét vonzó külső-belső megjelenése, szemet, fület és lelket érintő megfogalmazásai, alkotótevékenységre serkentő ötletei miatt különbözik tankönyv elődeitől. Ott van benne ő, aki látja, érzi, félti is ezt a világot, ő, aki ajtót nyitogatva tolmácsolja a kicsiknek, hisz élni is csak így szabadna, így érdemes, erre kéne tanítani, hogy velünk telik és múlik minden, hogy a miénk, ezért óvjuk, szeressük, és vigyázzunk rá.

Figyelmebe ajánlom hát a bajai pedagógusoknak a Kecskeméten élő *bajai* szerző könyvét, melyet társaival elsőök és másodikok számára írt. Készül már a következő is, a harmadik tankönyv, remélem, jövőre kezünkbe vehetjük.

Kívánunk hozzá erőt, időt, türelmet és sok-sok hitet. Érdemes munkálkodni, szükségünk van rá, nekünk, akik gyerekeket nevelünk, s szeretnénk, ha szemünk nyílna arra, amiben élünk.

Dunai nyarak emléke

Tizenhat éve járjuk a Dunát Göd és Mohács között. Gődön lakunk a Duna mellett, a folyó hatalmas víztükre része életünknek. Hat vászonkajalunkkal, kis sátrainkkal úgy érezzük, a világból is ki tudánk evezni. Kell is ennyi hajó, mert kilenc gyerekünk hűsögesen jön velünk, nagyok és kicsik (a legkisebb most hétéves, nyolc hónapos korában kezdte meg a vízi életet).

Két, két és fél hét a nyár legszebb része! Festői és magányos partokat kerestünk táborhelyül, ahol az élővilág gazdag. Pénycépezőgép, távcső, zsebmikroszkóp, szakirodalom a nagyoknak, a kisebbeknek homokozólapát, nekem a nagy bográc a legfontosabb. Élvezzük, hogy ottthon vagyunk a vízen, az erdőn, a réteken. Nem volt két egyforma nyár, két egyforma nap. A fenyvek és színek a vízen, a folyó hangjai, a villámok szaga, a viharfelhők és hajnali csendesség kékben és aranyban. Az állatok közelsége. A bemeneket szorító őszember saját közegébe kerül és fellelegzik.

Ezt az oltathatlan vágyat a természet után egy negyvenhét évvel ezelőtti nyár ébresz-

tette fel bennem. Édesapám ekkor forgatta Gyöngyvirágtól Lombulláig a filmjét, és testvéreimmel kora nyártól késő őszig vele lehetünk. Kicsik voltunk. Mire emlékszem mégis életlen legdöntőbb nyaraból? Tudja-e egy gyerek, hogy most fonódik össze örökre az erdővel, rétekkel, vízzel? Én tudtam.

Emlékszem, édesapám esténként szeretett narancssárga gumicsónakjában űlve nézni a napszállatot, elmerülve gondolataiba, óraláncát pörgötte. Maga mellé űltetett ilyenkor, magyarázta a folyó és ég színeit, milyen a gyöngyház, milyen az opál, me-lőtt feljörnek a csillagok. A kőd lassanként elnyelte a színeket, az erdő est illatát hozta a parti szél.

Forgatás közben sokszor odahívott, nézzek a filmfelvevő gép keresőjébe. Döbbenet volt számomra, egy – a létező valóságból teremtett – másik világot láttam a kamera mattüvegén szívbemarkoló szépségben megjelenni. Valóságosabbak voltak ezek a képek, ahogy édesapám szívből jöttek a tapintható világnál. Ő a fényképezőgép-

Marika a szirtással (Gyöngyvirágtól Lombulláig a. könyv ill.)

Fotó: Homoki-Nagy

vel írt, anyanyelvem volt a kép, mint a festőknek. Világosan éreztem édesapám alkotói dinamizmusát saját szívemen átérzőn, mint a Magas Tára vízeseit.

Nagy élmény volt feogatás közben édesapám társaságában lenni a sok nevetés miatt is, mert nagy nevetett volt –, a stáb tagjai valószínűleg dőltek a nevetéstől.

A vadászakastély halljában, a sarokban hatalmas, zöld vízzonnal takart szalmazsákokon aludtunk egy kupacban kis testvéreimmel. A verandáról behallatszott esténként a felbőjtök nevetése. Mindig azon gondolkodtam, ha én a falba lyukat vághatnék, hallhatnám, min nevetnek édesapámék olyan jókat – ez volt legnagyobb vágyam.

Émlékszem a szelíd átlatokra, Róka néniére és Kis Mikóra, az őzgidára, akit meg akartunk tanítani beszéléni, és az idomárok legjobb barátaira, a félelmetes vadászmadarakra.

A Duna partja itt akkor nem volt köves, hanem iszapos, főjébb homokos lehetett, mert emlékszem, úszás közben a kristálytiszta vízben látszottak a kis halak. Bekentük magunkat iszappal a fejünk tetejéig, aztán sültya a vízbe ugrottunk.

A Fergő-tó ugyanilyen volt, mint most, csak fél évszázaddal fiatalabbak voltak a fizek – partjain nefejeccsel, örök fenyék és árnyékok, örök vadmadarak bódalma. Mi négyen remek pajtasokat találtunk Party ösényi erdész négy (vagy öt) gyerekében, sokat játszottunk együtt az erdőszélen. Egyszer, amikor az aranyvessző sárga virágával szegélyezett erdei útra merészkedtünk, egy vaddisznóverembe estünk, legalábbis mi azt gondoltuk, hogy az. Gulyakkal letakart mély gödör volt, ugyancsak nehéz volt kimszni belőle – a félelem és igazolom gyönyörűsége ma is eleven. Máskor titkos oltárt építettünk virágokból Party Máriával, imádkozás céljára.

A stáb tagjai mint erdőt, vizeket ismerő férfiak mély benyomást gyakoroltak ránk. Irigylettük őket tudásukért, ezért hűsögesen horadtak ágyuk alá, kutyájuk ott található kakiján az aranyvessző illatos virágát csodálattal és gondoskodással jelöl. Grecsó bácsához pedig verset költöttünk, ugyanez okból.

A legalapvetőbb mindennap megújuló bizonyosokk Gemenoró a "vadszag" volt. Az állatokkal teli őserdő hangulata. A nő-

vényzet áradó életereje, a napfény, a nedvesség, soha nem fáradozó zöldje a rétnék. Az összeburok, titokzatos erdőben lakni, mint a rókok, és ebben a félelmetes és gyönyörű, titkokkal teljes vadonba otthon lenni. Mint gyerek, édesapám miatt.

Tapasztalatot szerzem a bennünk lakozó ősemberi örökségről. A gyerekekben könnyen mozdul a tudásnak ez az eltemetett része, ahol közös ősi emlékeinket őrizzük, ahonnan gyönyörűség és életöröm tör föl. Nem gondoltam akkor, milyen hatalmas hasznomra lesz ez a tapasztalat néhány évztind múlva.

Egyik örökbefogadott kisfintuk tragikus betegségéből való gyógyulásához éppen arra volt szükség, hogy megmozgassuk személyiségének ezeket a mélyebb rézeit – a természet eszközeivel. (Nem vagyunk szakemberek, más lehetőségünk nem is volt.) Három és fél éves korában került hozzánk ez a kisfintu, tíz évvel ezelőtt. Nagyon szomorú állapotban volt. Nem halott, nem értett semmit, tekintete tompa volt, beszéd helyett artikulálatlan hangok törtek ki belőle. Nem is akart hallani, mert félelmetes volt számára a világ, de legfélelmetesebb volt az ember, aki meg akarja ölni őt. Irizatos, halálfélelmes tombolásában tükröződött ez. Éjszakánként verte a fejét az ágyba, a falba, reggelre kibúvult volt, tekintete üres, megközelíthetetlen. Jét bónapig alig aludtunk éjjel. Egyszer az örbottányi tónál gyantátlanul egy úszóövet adtunk a vízben bukdácsoló gyerekre. A strandolók a rémület halálördítését hallhatták, csillapíthatatlan üvöltést, látszott, hogy az úszóöv derekára tekercsedő óriáskigóvá vált. Én pedig láthatom, ahogy futott előlem, a gylkosnak kijáró győlőlet lángját barna szemében.

Imádkoztunk gyógyulásáért egyszeri, bibliai módon.

Egyszer csak rádöbentem arra, hogy azokból a mélységekből, ahonnan a félelem támad, és a világtól elválasztó börtönfal származik, a Gylkos ősképe – onnan ért az ód gyönyörűsége is feltörhetnének, ahogy nekünk gyerekkorunkban, boldog ősemberletünk kezdetén. A baj, gondoltam, a mélyebb rétegekben van, valahogyan a jó ősképek előáramlást kellene elérni a betegségekhez helyett, hogy megforduljon valami ott lent. Akkor tudna hallani. Az evezés a Dunán éppoly alkalmas volt erre, mint gyerekkorunkban a ge-

menci nyár. A víz, az erdő, a madarak, a tűzrakás, a sok gyerek anyjával, apjával a sátor körül, minden eszköz rendelkezésünkre állt. Döbbenetes élmény volt, amikor sikerült. Egy sokadik napon a Dunán négyéves kisfintuk felszaladni kezdett a hátam mögött a vízszonokajkában. Megjődtem, hogy ki akar ugrani, amilyen gyorsan csak tudtam, a part felé eveztem. Mielőtt odaért volna, éreztem, hogy feláll. Hatalmasat kiáltottam kétségbeesésemben: "NE!!!"

De már akkor ugrott is. A hideg víz, a hullámzó hatalmas folyó, amely elnyeli őt és az anya rémült figyelemzető kiáltása egyszerre találta el. Most nem volt más, mint egy kicsi ősember, vagy kicsi állat, akinek a szűlő vészjelző kiáltása az életet, a menekülést jelent. És meghallottam Az első emberi szó, amely áthatott a börtönfalon. Ez a hang vékony fonal lett, amely visszavezetett az emberi közelségbe. A Gylkos Anya ősképe és vele összefüggésben levő félelmetes világ helyett előtört a Megtartó Anya ősképe és vele együtt a bizalomkeltő világ.

Nem a Duna vize vagy a siratók kiáltási győgyítőiták meg, vagy valami ismeretlen erő. A Biblia Istene tette hallóvá, az 6 erre áradt ki ebben a percben, és rombolta le a börtönfalakat. De Isten felhasználta emberit természetünk titkait is a gyógyításban, és mi ott állhattunk és örülhettünk ennek! Azóta hallott és értett. Toms szemébe érdeklődés költözött, de nem tudott beszélni. Szívzorító aggodalmunk visszatért: mi lesz belőle?

Egyszer a Dunán evezés közben nyugtalankodni kezdett a hátam mögött, a rekkendő melegben minden búzásnál ricsargott evezőmről a hideg víz, de én nem láttam ezt. A szokott módon próbált segíteni magán: "Ó! Ó!" kiabált. (Négy és fél éves volt már.) Azt hittem, pisilnie kell, és egyre gyorsabban eveztem, hogy mielőbb partot érjünk. Látta, hogy nem értem, egyre inkább eleget a hideg zuhanyból, egyszer csak frászánta magát és megszólalt: "Édes, ne röszkőid már a vizet!" Sírunk, nevetünk egyszerre. Ettől kezdve beszélt, tökéletesen meggyógyult, feléplült. Kiagyensúlyozott, melegsivű, tehetséges gyerek lett belőle, nagy örömfintuk. Biológus szeretne lenni.

Apró részletek csavargásainkról – 2.

Szélyes invitálásnak lehetetlen ellenállni. Ezért a következő év augusztusában Hollandia lett az útirányunk. A már említett, szokásos kempingfelszerelés természetesen most sem maradtak el. Ugyanis annak idején, ha már egyszer elhagyhatuk az országot, akkor igyekeztünk sokfelé megfordulni, sokat látni. Ausztrián, Svájcban, Németországon és Luxemburgon áthaladva több helyen is megálltunk, sátrat vertünk, és a környék látnivalóiban gyönyörködtünk. Hollandiában azután barátainknál felejtethetetlen tíz napot töltöttünk. Többek között egy pilóta barátjuk segítségével egy kis sportrepülőgéppel körbevittek bennünket Hollandia jó része felett. De egyéb kirándulásaink is élményszámba mentek, melyek során természetesen a fővárost, Amsterdامت és jó néhány egyéb nagyvárost látogattunk meg. Láttuk az

Alkmaar-i sajtviszárt, és megcsodáltuk az Aalsmeer-i virágpiac elképzolhetetlen mennyiségű és gyönyörűbbnél gyönyörűbb virágait.

No, de nem szaporítom a szót. E látogatásunk után még két ízben jártunk Hollandiában, de akkor már inkább csak átutazóban. Viszont Hans barátunk és felesége ugyancsak több ízben látogatott el hozzánk, Bajára. Először csak Görögországba utaztukban tettek erefelé egy "kis" kerület, de a következő évben már jó két hetet töltöttek Magyarországon. Nagy élvezettel és érdeklődéssel néztek körül Pécsről Aggtelekig és Szegedről Tihanyig. Élmény volt számukra a Baja környéki Duna holtágakban a motorosának kirándulás és az Éber emlékházból csak nehezen sikerült kicsalogatnunk őket. Hollandiában természetesen nagyon sok és sokféle halélet lé-

tezik, és a "tenger gyümölcseinek" se szeri, se száma. De a bajai halászlével még e bennszülött hollandok is alig tudtak betelni!

Végül, de nem utolsósorban: ez év tavaszán jött a hull, hogy szeretettel várjak bennünket a holland barátaink Norvégiában, ahol is egy "házikót" vásároltak. Ezt nekünk meg kell néznünk! Még térképet is kilétek, mert a Berville nevezett falucska csak igen nagy léptékű térképeken található. Némi típrengés és számolgatás után (igencsak messze van, kb. 2.000 km!) az döntött, hogy a közelben van Argentan, Baja testvérvárosa, hát legalább azt is felkeressük. Hérom napi autókázás után érkezünk Berville-be. Könyven megtaláltuk a "házikót". Hát ez egy kastély! Két emeletes, vendégszobákkal, hatalmas fagerendás mennyezettel, fatölzselés kandelókkal és egy modern, minden kényelmi eszközzel felszerelt konyhával. Tulajdonképpen kolostornak épült. Az egyik jókora gerendában felfedeztük az óvszámot: 1665-t mutatott. Tehát több, mint 330 éves az épület. Hatalmas kert, udvar tartozik hozzá. Többek között egy akkora vadgesztenyefával, amelynek törzsét őt személy is alig tudja átérni.

Vendéglátóink a megszokott öfömmel és szeretettel fogadtak. Érdeklődésükre, hogy mi a programunk, mondtuk, hogy a környéket szeretnénk megismerni. Nem ragaszkodunk a kalauzolásukhoz, mivel első pillanathan láttuk, hogy nagy munkában vannak: renoválják, szépítgetik, rendez hozzák ezt a valóban szép, értékes építményt, amit előző gazdája kissé elhanyagolt. Egy napi pihenő után sorra vessük a környék látnivalóit: Rouen, Lizieux, Caen, Bayeux, Deauville stb. A La Manche-csatorna partján megnéztük a háborús partraszállás emlékeit, a bunkereket, a megrázó katonai temetőket. Ezek közül az egyikben, az amerikaiak 8.000 egyforma, fehérmárvány kereszt alatt nyugszanak az ele-

Argentina

Vár

Lapunk megjelenését támogatták:

Bajaért Közalapítvány

Közlekedésügyi, Vízügyi
és Hírközlési Minisztérium

Baja Város Önkormányzata
Kulturális, Idegenforgalmi
és Sportbizottsága

Önzetlen segítségüket köszönjük!

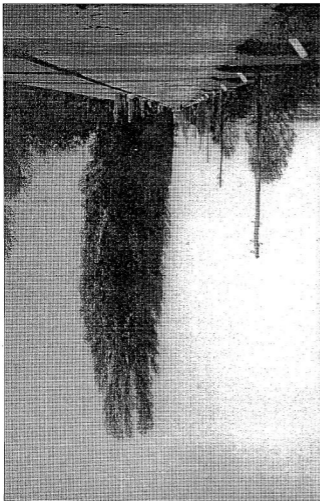
szem. Mindengyk keressen név és év-
szám: 18-22 éves fiatalokérek.
Argentin, Testvértársunk. Szép kis vá-
rosban kedvesen fogadták, jó nélkny-
prospektust kaptunk a városról és környé-
kéről. Itt is, de a szomszédos Palaise-been
és St Pierre sur Dives-been nagyon megka-
pott, hogy e városkákunk egészen sajátos-
gos atmoszférájuk van. Mindentől megter-
toltak azt a bizonyos, szinte közkeletű han-
gulatot. A girbe-gurba utcácskák, az ódon
küllőid, de belül természetesen korszerűt-
lett házak, a sok ezüst éves, gép, sőt román
szőlő, látványosak. Pedig a II. világháború
egyáltalán nem kímélte e környéket, de a
bolygatlás mindentől példaszor. Egzot-
beret, az egy külön világ. Barátaink szom-
szédai bennszóltt normandiaiak. Ok
mondják: jégvezeték meg, ez nem Fran-
ciaország, ez Normandia! De azért, ha meg
akartam érteni őket, késtem kellem, hogy
nyok hátat az e tájszólat elfejezte meg.
tanítant! "Aktímiilyen kedves vendég,
harom napig utóg elég", mondta a köz-
mondás. Hat a negyedik napon el is kezd-
tünk szedődződződződző. Mire Hans barátunk
közölte, hogy tévedünk: ő nem vendég,
hanem barátok vagytok! Így aztán csak a
kilencedik napon indultunk hazafelé.
Mondanom sem kell, mind a kilenc napra
juttot bőven megemlézhető a közeli és tá-
volabbi környéken.

Cseztoglásunk: Hans barátunkkal és fole-
ségével velencei szert-kemping-támaszt-
sággal foglalkodt ki ez az innar több mint
negyed százada tartó barátság. De jó lenne,
ha a népek között is sikerülne ilyen és
hasonló kapcsolatok létrehozni! Magyar-
nyival jobb lenne a világ, és mennyivel
könyebb lenne az életünk!

Dr. Somor Tibor

REGELŐ BAJAIK...

Fotó: Majoricsa József

A régi Szamhárost lát

Lapunk megjelentései támogatják:

Bajnai Gordon
Baja

Viztató Párizó
Baja

Stefanovics József
vállalkozó, Baja

Onzelem segítségüket köszönjük!

Kedves Olvasó!

E lapban új sorozatot kívánunk indítani. Célunk a várost bemutatni kedves örökifjő, e helyet szerető polgárainak előszelése alapján és összegyűjteni olyan tárgyakat, melyek gazdagítanák a város és környékének tört és tárgyi emlékeit. Ennek a sorozatnak az írásában és összeállításában Ön is közreműködhet, kedves olvasó. Hogyan és milyen formában? Egyszerű. Ír a szerkesztőség címére, és felkeresem Önt.

E témában a gyűjtésemet több mint 30 évvel ezelőtt keztem el a Türr István Múzeum részére, s azóta is végzem. Az adatközlőim közül már sajnos sokan meghaláltak, és hangjuk sem maradt meg az utókor számára. A jelenleg is fennálló szűkös anyagi helyzet miatt ez máig sem megoldott. Jó lenne, ha elindulna egy mozgalom, melynek keretén belül létrejönne a kép és hang archívum az utókor számára a számítástechnika felhasználásával. Rohamos átalakuláson megy át a város, sorban tűnnek el a régi lakóházak az átépítések és lebontások során. A város régi meghiúsult hangulata is a múltba vész. Ezért fényképsorozatban kellene egyszer megörökíteni minden egyes épületet a bontás és átépítés előtt. A fénykép hátlapjára feltüntetnék a kép készítésének dátumát, körülbelül hány éves az épület, és abban az időben kik láttak benne. Nem volna ez érdekes 50-100 év múlva az utókorak? El lehet rajta gondolkodni.

Ilyen és ehhez hasonló gondolatok foglalkoztatnak, és ha a kedves olvasótló segítséget kapok, megköszönöm. Írjunk és gyűjtsünk együtt!

Az egyik gyűjtésemből bevezetől kiemelek egy rövidke kis történetet, melyet a felejtethetetlen Zsábori Albert – ahogyan a régi öregek ismerték a szakmában – és a városban –, BERCI bácsi mondott el nekem. A hely, ahol beszélgettünk, a Hatytű utca sarkán még ma is álló ház. A

házban akkor még csak gyógyszerért volt, és két lakás. A bejárat melletti lakás volt az övé egy nagy folyosóval. Hatalmas udvara olyan, mint az erdő. Tele volt fákkal, bokrokkal, s nagy nyugalmat árasztott. Meleg nyár volt, de udvar hívűsében a folyosón ülve a késő délutáni csendben pár óra alatt egy egész élet pergett le küzdelmekkel, bukáásokkal, csalódásokkal, mely mindig sugárzó örömben és megújuló előrelátó optimizmushoz ment át.

Most lássuk a történetet, monda, és ragyogó arccal, némi huncort mosolyal elkezdte...

Egy nyugdíjas postafőnök –, miután a kalocsai vendéglőmet bezártam, és Baján az Erzsébet királyné utca 13. szám alatt (ma Szabadság utca) nyitottam meg új üzletemet – hozzá volt szokva a csengődi kádárkályhoz. Fogta magát, elbucázott Kalocsától és eljött Bajára. A Petőfi Sándor utcában vett ki lakást, hogy a vendéglőm közelében legyen. Oltványi Pista rendőrtanáccsossal mindketten nagyon jó barátságban voltunk. Minden este eljöttek hozzám szórakozni. Ez a postafőnök bekévézett – be rugdott – alaposan a csengődi kádárkályból. Odavolt teljesen, amikor hazá akart menni. Nagy eső volt, és a Bank sarkon – nem messze tőlem két házzal – elvágódott, beleesett az esővíves csatornába. Ott hempergett, míg az vízjáról le nem esett az aranygyűrű. Arra ment két rendőr, felemelte és bevitte a rendőrségre. Oltványi rendőrtanácsos kérésére azonnal hazakísérték Petőfi Sándor utcai lakására. Miután a két rendőrrel hazakerék, és megfogta a kapukilincset, észhez tért már, mint ahogy egy részeg szokott. Úgy abban a bódult állapotában nekiment ököllel a két rendőrnek és megkérdezte, mit akarnak tőle. Másnap reggel savanyú tudórá jelent meg nálam a postafőnök barátom. Úgy délelőtt 9-10 óra lehetett, amikor nagy restelkedve azt mondja nekem:

- Aranyos Bercikém, baj van. Elvesztett az ujjamról az aranygyűrűt.

Hamiskásan rákacsintva megkérdeztem: - Hogyan kerültél haza?

- Nem tudom, nem emlékszem semmire. - Hát ez komoly baj, – mondtam neki kicsit elkomorodott arccal, hogy lássa együttérzősémet – menjünk el a rendőrségre Oltványi Pista rendőrtanácsos barátunkhoz, látha véletlenül tud segíteni. Miután elmeséltük neki a történeteket, nevetve mondta: - Hát hiszen én kísérlettelek haza két rendőrrel, és olyan részeg voltál, hogy amikor a ház kapujához érteket, ököllel nekikmentél. Nem emlékszel rá?

Barátunk restelkedve csak annyit tudott mondani:

- Semmire sem emlékszem, és bocsás meg.

Én – erről semmit sem tudván – nagy álmolatomban csak annyit tudtam mondani: - Ugyan, ne beszélj! Tényleg így történt ez, Pistám?

És hogy mindezt igazolja, mindjárt előhívta az akkor ügyeletes két rendőr.

- Ismeritek ezt az urat?

- Természetesen. Jelentem állásan. Az éjjel, amikor az ön parancsára hazakerék, nekünk esett ököllel.

Miután a mindannyiunk számára kínos szembesítés megtörtént, azt mondta:

- Hallgatatok ide! Tudjátok-e, honnét hozták ide az éjjel ezt az urat?

- A Bank sarkon az árokban fektült, ahogy azt jelentettük.

- Menjetek vele oda, mert elvesztette az aranygyűrűjét!

Odamentek. A nap már deledőn járt, és ontotta melegét. Az éjszakai nagy záporok víze még jócskán folyt az árokban. Emberünk a két erősítéssel rövid keresgélés után megtalálta az aranygyűrűt. Örömben borzaválót adott a rendőröknek, bocsánatot kért, és kibékült a rendőrséggel.

Jäger (Jórvai) Bálint

Lapunk megjelenését támogatták:

Bajai Kórház

BÁTORHÁZ

RO-BU Kft.
Baja

Önzetlen segítségüket köszönjük!

Bartos Endre: Egy szál napraforgó

(Olaj, 65 x 120)

Napraforgótányér: Van Gogh egyik szeme:

rettenettől kitérgült fekete-kék pupilla,

mélyén: Saint-Rémy-de Provence.

A szem körül arany-szirmok: szempillák.

A háttér: királykák arc,
lentebb reszketeg püspökfala.

A szárból alig

látszik ki

itt-ott

valami a levelektől.

Levelek: Vincent levágott füle,

elszíneződve,

eldefornálva

és sokszorosítva.

Mintha lehálnának.

A napraforgó tövénél:

piros-vörös – lecsöppent? –

csorgatott-kent ecsetvonások.

Megolvadtak már, de mintha

még most is vérezne a kép.

B. HORVÁTH ISTVÁN
VERSEI

Személyes névmások személytelenedése

– Kovács Györgynek –

ÉN

te

ez (az)

Mi

ti

ezek (azok)

Dr. Pazár László a képsajjával kedveskedik az ünnepek előtt lapunk előfizetőinek.

Az igényes nyomdai munka az Arculat Nyomda Kft.-t dicséri.

E képsajl 8 másik társával együtt a Cerka Újletházban vásárolható meg.

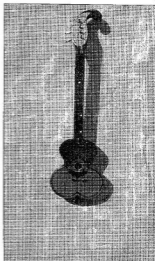

Adalékok egy tambura és egy korszak

Horváth János, aki tamburák készítésével és javításával foglalkozik (v. ö. Bajai Honpolgár, 1998. október) hívta fel a figyelmet egy különleges formájú prím-tamburára, ami éppen javításán volt nála (lásd fotó).

Volly István a bajai tamburazenekarok történetét feldolgozó tanulmányában (Bajai tamburások, 1964) a prím-tamburáról azt írja, hogy "ovális alakú testből és hosszúka nyakból áll". Más alakú hangszerkényről nem tesz említést a szövegben, a Baján és környékén készült hangszereket bemutató rajzos táblán már szerepel azonban egy hegedű alakú prím-tambura. A bajai tamburazenekarok fényképein viszont feltűnnek a gitár alakú prím-tamburák is: az 1900 táján működött Petrovács-féle tamburazenekarban a három prímes közül kettőnek volt gitár alakú prím-tamburája. Az 50-es és 60-as évekből származó képeken már újra csak az ovális hangszerkényű prím-tamburák láthatók. Tehát a javításra vitt hangszer is valószínűleg 1900 körül készülhetett.

A hangszer család emlékeként Dely Géza írta. A nagynénjétől kapta, akinek a férjé volt ez a szép prím-tambura. Őt Vukovary Bélának hívták, alispáni titkár volt. Több hangszeren játszott (hegedű, zongora, tambura), szerette a zenét. 1944-ben a szerbek elhurcolták. Ami a környékünkön - többek között vele is - akkor történt, azt Cseres Tibor megírta Hídeg napok című könyvében...

Schmidt Antal

Üdülő övezetben, vízparton lévő 2 ágyas, fürdőszobás, színes tv-s, telefonos szobákkal várjuk vendégeinket.
Étteremünkben 50-60 főig rendezvények, munkaadéktekintetek, fogadások megszervezését vállaljuk.
Bajai halászlé kapható.

Vizafogó - Panzió és Étterem

Baja, Petőfi - sziget
Tel.: 79/326-585

Felhívás a **BAJAI HONPOLGÁR** támogatására!

Tisztelettel kérjük azokat a vállalatokat, vállalkozókat, akik város történeti és környezetvédő lapunk céljaival rokonszenveznek, támogassák munkánkat 2000-ben is.

Segítségüket előre is köszönjük!

Világnapok, évfordulók

December 1.

- AIDS ELLENI VILÁGNAP

Az ENSZ szakosított intézménye (WHO) 1988-ban ezt a napot a vírusos eredetű, többségében halált okozó fertőző betegség, az AIDS Elleni Világnappá nyilvánította, hogy ezzel is ráirányítsa a figyelmet a nemzetközi együttműködés elkerülhetetlen szükségességére.

- 140 éve, 1859-ben ezen a napon jelent meg nyomtatásban Baján az első Bács megyei, magyar nyelvű hetilap, a Bajai Közlöny *Kolmár József* helyi gimnáziumi tanár szerkesztésében, egy ívet kitevő terjedelműen.

- 10 éve jelent meg a Bajai Honpolgár próbaszáma.

December 4.

- BÁNYÁSNAP

Szent Borbála ékezesztény vértanú a haladoklók, kézművesek, bányászok, tűzretek

és várak védőszentje. A bányászok és kohászok ünnepe.

December 12.

- 80 éve, 1919-ben ezen a napon hunyt el *Bayer József* kiváló tanár, irodalom- és színhéztörténész, akadémikus, aki Baján született 1851. november 23-án. Baja városa 1913. június 23-án díszpolgárává választotta.

- 150 éve, 1849-ben született *Baján Donát Gyula*, sokoldalú szellemi tevékenységet kifejtő orvosprofesszor, a magyarországi alkoholleltes mozgalom megteremtője, magyar és nemzetközi orvosi folyóirat alapítója, lapszerkesztő és publicista.

December 26.

- 70 éve, 1929-ben hunyt el ezen a napon Baján városunk szülőtte, a múlt idők betegneinek orvoslója, *dr. Suray Károly*, egy letűnt világ orvosmestereinek jellegzetes képviselője.

Bándi Tibor

Lapunk

az alábbi helyeken kapható

H Élelmiszer-Bokodi út, Hírlap-ajándék-Bokodi út, Kórházi büfé, Rókus utcai hírlap, Domb ABC-Nagy István u., Csalládi ABC-Ifjúság u., ABC-vidéki buszmegálló, Nacsa bolt-Szegedi út, ABC-Szegedi út, Vasútállomás, Nemzeti Könyvesbolt-Jelky A. tér, Fondú évtárház-Kossuth L. u., Aréna Zenehalló-Kossuth L. u., Fuji-fotó-Kossuth L. u., ABC-Kossuth L. u., Számítástechnika és Hírlap-Kossuth L. u., Édeske cukrászda-Déri F. stny., Mini Diszkont-Déri F. stny., Hírlap-Déri Üzletház, Édeske cukrászati Szt Antal u., ABC-Damjanich J. u., Citrom ABC-Bara lakótelep, ABC-Kisállomás u., Aranykorsó Söröző-Kocsis P. u., Vöröskereszt téri ABC, ABC-Kálmán kir. u., Nacsa bolt-Zrínyi M. u., Delta Market-Szabadság u., Stafirung-Szabadság u., Mini presszó, Ceerba optika, Béke téri trafik, Béke téri hírlap, Aréna Zenebóli-Sétáló

u., Népművészeti bolt-Sétáló u., Hírlap-Tóth K. tér, Hírlap-Táncosica M. u., Pongó Fotó-Táncosica M. u., Zöldárok Biotéka-Tűr I. u., Ady Endre Városi Könyvtár, Marcipán Édességbolt-Tűr I. u., Cerká Üzletház-Oroszlán u., Hírlappiac, Non-stop ABC-Újváros, Vegyesbolt-Martinovics I. u., Sirály utcai ABC, Nell ABC-Budai N. A. u., Sarok ABC-Budai N. A. u.-Dankó G., ABC-Honvéd u., Nacsa Élelmiszer-Szt László u., Charta Könyvesbolt-Kölcsey F. u., Hírlap-Dózsa Gy. út, Totál-kút, Festékbolt-Mártonszállási út, Agip-kút-Dózsa Gy. út, Lottózó-Dózsa Gy. út, ABC a Margó presszó mellett-Bernhart S. u.

Előfizetési igényét a 06-20/9210-551-es telefonon jelezheti.
Munkatársunk fölkeresi.

Előfizetési felhívás

Bajai illetőségű honpolgárok számára nélkülözhetetlen a havonta megjelenő Bajai Honpolgár immár 11. évfolyamát megkezdő városfőirányítási és köztisztviselő lap. Nem lehet meg nélkülözni senki, akit lokál-patriotizmus hevít, aki szereti szűkebb hazáját, lakóhelyét, Baját. Hűsz oldals Bajáról szól bajaiainak.

Egyes számai megvásárolhatók 100,- Ft/áb egységáron a hírlapárúknál.

Megrendelhető egész évre:

Baja 1.300,- Ft/év

Vidék 2.200,- Ft/év

Külföld 3.600,- Ft/év

Befizethető belföldi postautalványon Honpolgár Alapítvány 6500 Baja, Oltványi I. u. 14. megjelöléssel, átutalható az OTP Rt. Bajai Fiókja 11732033-20030119 sz. egy számla számára, csekk átvetelős Újvárosi ÁMK 6500 Baja, Oltványi I. u. 14. Vics Istvánnál.

BAJAI HONPOLGÁR

Honlapunk címe: www.honpolgar.hu

2000. évi költségvetés: 1.000.000,- Ft

Vezető: Bándi Tibor

Működési cím: Helyi

1010 Budapest, Rókus utca 14.

Telefon: 1416-4449

fax: 1416-4449

web: www.honpolgar.hu

hirdetés: honpolgar@postbox.hu

Szerkesztő: Bándi Tibor

Feladványok: Bándi Tibor

Találj!

Bálint László, dr. Dóczy Albert, Hinc Anikó, Kovács Zsolt, dr. László Péter, Szelesy Mária, dr. Szabócska Róza, Scholtz Áron, dr. Vajta István

Tervező: Bándi Tibor

Bálint László

Lapoztatás és kiadás:

Újvárosi Állomás Művelődési Központ

Postacím:

6500 Baja, Oltványi I. u. 14.

Postafiók:

Bajai Honpolgár Alapítvány

Aranykorsó művelődési ház: 6500 Baja, Oltványi I. u. 14.

Fiókja: 11732033

Bajai Honpolgár Alapítvány 20030119

Nyomtatás: BAJAPRESS Kft.

Baja, Pósti 2. u. 4. Tel: 70923-043

KÉZIRATOT, PRÉNYKÉPET NEM ÉRZÉNK MEG 05 NEM KÜLDÜNK VÉRSZÁZ.